

Ekonomika vzdělávání dospělých

Základy sociálního pojištění v ČR

Co patří kam ?

- Zdravotní pojištění (provádí zdravotní pojišťovny)
 - A) výběr pojistného
 - B) hrazení zdravotní péče
- Sociální pojištění (důchodové pojištění, nemocenské pojištění a příspěvek na aktivní politiku zaměstnanosti) – provádí stát
 - A) výběr pojistného
 - B) výplaty důchodů, nemocenského a ost. dávek

Právní základ

- Zák. č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění
- Zák. č. 582/1991 Sb. o organizaci a provádění sociálního zabezpečení
- Zák. č. 187/2006 Sb. o nemocenském pojištění

Povinnost platit pojistné

- Pojistné platí
 - a) Zaměstnavatelé
 - b) OSVČ
 - c) Občané, účastní pojištění dobrovolně

Pojištění jsou účastni:

- a) zaměstnanci v pracovním poměru,
- b) příslušníci Policie České republiky, Vězeňské služby České republiky, Bezpečnostní informační služby, Úřadu pro zahraniční styky a informace, Celní správy České republiky a Hasičského záchranného sboru České republiky, vojáci z povolání a státní zaměstnanci podle služebního zákona,

- c) členové družstva v družstvech, kde podmínkou členství je jejich pracovní vztah k družstvu, jestliže mimo pracovněprávní vztah vykonávají pro družstvo práci, za kterou jsou jím odměňováni,
- d) osoby, které jsou podle zvláštního zákona jmenovány nebo voleny do funkce vedoucího správního úřadu nebo do funkce statutárního orgánu právnické osoby zřízené zvláštním zákonem, popřípadě do funkce zástupce tohoto vedoucího nebo statutárního orgánu, pokud je tímto vedoucím nebo statutárním orgánem pouze jediná osoba a jmenováním nebo volbou těmto osobám nevznikl pracovní nebo služební poměr, a osoby, které podle zvláštního zákona vykonávají veřejnou funkci mimo pracovní nebo služební poměr, pokud se na jejich pracovní vztah vztahuje ve stanoveném rozsahu zákoník práce a nejsou uvedeny v písmenech g) až i),
- e) osoby samostatně výdělečně činné,
- f) zaměstnanci činní na základě dohody o pracovní činnosti,

- g) soudci,
- h) členové zastupitelstev územních samosprávných celků a zastupitelstev městských částí nebo městských obvodů územně členěných statutárních měst a hlavního města Prahy, kteří jsou pro výkon funkce dlouhodobě uvolněni nebo kteří před zvolením do funkce člena zastupitelstva nebyli v pracovním poměru, ale vykonávají funkci ve stejném rozsahu jako dlouhodobě uvolnění členové zastupitelstva,
- ch) poslanci Poslanecké sněmovny a senátoři Senátu Parlamentu,

- i) prezident republiky, členové vlády, prezident, viceprezident a členové Nejvyššího kontrolního úřadu, členové Rady pro rozhlasové a televizní vysílání, předseda Energetického regulačního úřadu, členové Rady Ústavu pro studium totalitních režimů, členové Rady Českého telekomunikačního úřadu, finanční arbitr, zástupce finančního arbitra, Veřejný ochránce práv a zástupce Veřejného ochránce práv,
- j) dobrovolní pracovníci pečovatelské služby,
- k) pěstouni, kteří vykonávají pěstounskou péči v zařízeních pro výkon pěstounské péče podle zvláštního právního předpisu, nebo kterým je za výkon pěstounské péče vyplácena odměna náležející pěstounovi ve zvláštních případech podle zvláštního právního předpisu,
- l) osoby ve výkonu trestu odnětí svobody zařazené do práce a osoby ve výkonu zabezpečovací detence zařazené do práce,

- m) osoby, které se soustavně připravují na budoucí povolání studiem na střední nebo vyšší odborné škole (dále jen "střední škola") nebo vysoké škole v České republice, a to po dobu prvních šesti let tohoto studia po dosažení věku 18 let v období před rokem 2010,
- n) osoby vedené v evidenci úřadu práce jako uchazeči o zaměstnání po dobu, po kterou jim náleží podpora v nezaměstnanosti nebo podpora při rekvalifikaci, a v rozsahu nejvýše tří let též po dobu, po kterou jim tato podpora v nezaměstnanosti nebo podpora při rekvalifikaci nenáleží, s tím, že tato doba tří let se zjišťuje zpětně ode dne vzniku nároku na důchod, doba, po kterou podpora v nezaměstnanosti nebo podpora při rekvalifikaci nenáležela před dosažením věku 55 let, se do ní započítává v rozsahu nejvýše 1 roku a nezapočítává se do ní doba účasti na pojištění podle § 6 odst. 1 písm. a) a odst. 2 a doba výkonu výdělečné činnosti, která podle zvláštního právního předpisu nebrání (není překážkou) zařazení a vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání, a to i když tato činnost zakládá účast na pojištění,

- o) osoby se zdravotním postižením zařazené v teoretické a praktické přípravě pro zaměstnání nebo jinou výtěžnou činnost,
- p) osoby konající vojenskou službu v ozbrojených silách České republiky, pokud nejde o vojáky z povolání a vojáky v další službě,
- q) osoby konající civilní službu,
- r) osoby pečující osobně o dítě ve věku do čtyř let,
- s) osoby pečující osobně o osobu mladší 10 let, která je závislá na péči jiné osoby ve stupni I (lehká závislost), nebo o osobu, která je závislá na péči jiné osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo stupni III (těžká závislost) anebo stupni IV (úplná závislost)^{5c}), pokud spolu žijí v domácnosti^{5d}); podmínka domácnosti se nevyžaduje, jde-li o blízkou osobu,

- t) poživatelé invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně [§ 39 odst. 2 písm. c)] z českého pojištění, a to do dosažení věku potřebného pro vznik nároku na starobní důchod podle § 32; za poživatele invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně se pro účely účasti na pojištění považují též osoby, které nepobírají tento důchod, avšak splňují podmínky nároku na tento důchod a pobírají výsluhový příspěvek podle zvláštních zákonů,
- u) osoby po skončení výdělečné činnosti, která zakládala jejich účast na nemocenském pojištění podle zvláštního právního předpisu, po dobu trvání dočasné pracovní neschopnosti, kterou si nepřivodily úmyslně, pokud tato dočasná pracovní neschopnost vznikla v době této výdělečné činnosti nebo v ochranné lhůtě podle zvláštního právního předpisu, po dobu karantény nařízené podle zvláštního právního předpisu v době této výdělečné činnosti nebo v ochranné lhůtě podle zvláštního právního předpisu, po dobu trvání podpůrčí doby u ošetřovného a po dobu trvání podpůrčí doby u peněžité pomoci v mateřství v období před porodem

- v) pracovníci v pracovním vztahu uzavřeném podle cizích právních předpisů,
- w) společníci a jednatelé společnosti s ručením omezeným a komanditisté komanditní společnosti, jestliže mimo pracovněprávní vztah vykonávají pro ni práci, za kterou jsou touto společností odměňováni,
- x) členové družstva, kteří vykonávají činnost v orgánech družstva mimo pracovněprávní vztah za odměnu, jejíž výše je předem určena, pokud výkon této činnosti není podle stanov družstva považován za výkon práce pro družstvo.

Obecné podmínky účasti na pojištění

Všichni shora uvedení pojištěnci jsou účastni na pojištění, pokud:

- a) vykonávají zaměstnání
 - 1. na území České republiky; za výkon zaměstnání na území České republiky se považuje i přechodný výkon práce mimo území České republiky, je-li místo výkonu práce trvale v České republice, nebo
 - 2. v cizině pro zaměstnavatele se sídlem na území České republiky, pokud místo výkonu práce je trvale v cizině a nejsou povinně účastni důchodového pojištění podle předpisů státu, ve kterém trvale vykonávají zaměstnání, a mají trvalý pobyt na území České republiky nebo jiného členského státu Evropské unie,
- b) zaměstnání trvalo nebo mělo trvat aspoň 15 kalendářních dnů a
- c) sjednaná částka započitatelného příjmu z tohoto zaměstnání za kalendářní měsíc činí aspoň částku rozhodnou pro účast na pojištění (dále jen "rozhodný příjem,,) – od 01.01.2023 Kč 4.000,-/měs.

Doby pojištění

- Doba pojištění
 - Zaměstnání, funkce, činnost (je placeno pojištění)
- Náhradní doba pojištění
 - Událost, okolnost – studium, úřad práce (není placeno pojištění)

Pojištění provádějí:

- Česká správa sociálního zabezpečení
- Vojenský úřad důchodového zabezpečení
 - Vojáci z povolání
- Ministerstvo vnitra
 - Příslušníci PČR, HZS ČR, ÚZSI, BIS, Celní správy
- Ministerstvo spravedlnosti
 - Příslušníci Vězeňské a justiční stráže

Dávky z pojištění

- Dávky z důchodového pojištění
 - Starobní důchod
 - Invalidní důchod
 - Vdovský-vdovecký důchod
 - Sirotčí důchod
- Dávky z nemocenského pojištění
 - Nemocenské
 - Peněžitá pomoc v mateřství (PPM)
 - Ošetřovné (OČR)
 - Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství

Příklady vzniku nároku na důchod

- Pojištěnec má nárok na starobní důchod, jestliže získal dobu pojištění nejméně
- a) 25 let a dosáhl aspoň věku potřebného pro vznik nároku na starobní důchod (dále jen „důchodový věk“) před rokem 2010,
- b) 26 let a dosáhl důchodového věku v roce 2010,
- c) 27 let a dosáhl důchodového věku v roce 2011,
- d) 28 let a dosáhl důchodového věku v roce 2012,
- e) 29 let a dosáhl důchodového věku v roce 2013,
- f) 30 let a dosáhl důchodového věku v roce 2014,
- g) 31 let a dosáhl důchodového věku v roce 2015,
- h) 32 let a dosáhl důchodového věku v roce 2016,
- i) 33 let a dosáhl důchodového věku v roce 2017,
- j) 34 let a dosáhl důchodového věku v roce 2018,
- k) **35 let a dosáhl důchodového věku po roce 2018.**

Starobní důchod

- Je zapotřebí získat
 - určitý počet pojištěných let (pojištěnou dobu)
 - určitý počet let věku (důchodový věk)
- Záleží na příjmech, ze kterých bylo placeno pojistné (přepočítávají se na současnou kupní sílu) a na náhradních dobách (započítává se průměrný příjem)
- Pozor – extrémní solidarita (nižší příjmy = důchod může činit i 100% mzdy, vyšší příjmy = výrazný propad příjmů)

Invalidní důchod

- Musí být splněna minimální doba pojištění
- Výše závisí na rozsahu poklesu výdělkové schopnosti (I. – II. – III. stupeň, dříve částečný – plný ID) a na dosahovaných příjmech

Vdovský – vdovecký důchod

- Výše závisí na důchodu (příjmu) zesnulého manžela
- Poskytuje se jen omezenou dobu jako částečná náhrada chybějícího příjmu

Sirotčí důchod

- Poskytuje se nezaopatřeným dětem
- Závisí na příjmech zemřelého rodiče (rodičů)
- Nárok zaniká s koncem „nezaopatřenosti“

Nemocenské

- Náhrada příjmu
 - 1.- 14. den náhradu mzdy hradí zaměstnavatel (za pracovní dny)
 - 15. a další dny NEMOCENSKÉ hradí stát (za kalendářní dny – 60 % vym. základu)

PPM

- Peněžité pomoci v mateřství
- obdobně jako nemocenská
- poskytuje se od 8 (6) týdnů přede dnem porodu po dobu 28 (37) týdnů
- závisí na předchozím příjmu (70 % VZ)
- nevznikne-li na ni nárok, poskytuje se přímo rodičovský příspěvek

Ošetřovné (OČR)

- Obdobně jako nemocenská
- Hned od prvního dne
- Ve výši 60 % VZ
- Max. po dobu 9 (16) kalendářních dnů
- V roce 2020 a 2021 mimořádné prodloužení doby poskytování po dobu nouzového stavu (coronavirus)

VPTM

- Slouží k dorovnání mzdy pojištěnky, která po dobu mateřství musely být převedena na jinou (méně placenou) práci.
- Vyplácí se ve výši rozdílu standardní (dřívější) a současné (nižší) mzdy do doby nástupu na PPM.

Informační zdroje

- Informace o podnikatelích (ARES)
 - Administrativní registr ekonomických subjektů

http://www.info.sfr.cz/ares/ares_es.html.cz

- Důchody, kontakty, informace
 - Česká správa sociálního zabezpečení

– <http://www.cssz.cz>

- Nahlížení do katastru nemovitostí
 - údaje o nemovitostech z celé ČR
 - <http://nahlizenidokn.cuzk.cz/>
- Seznam zdravotních pojišťoven
 - <http://zdravotni-pojistovny.blogspot.com/>